

Golina V. V.

«SHADOW» CRIMINALITY

Criminal and legal reality – Crime in Ukraine - is represented by quantitative and qualitative indicators of recorded crimes in the YRRD ("visible" part of it) and "shadow" number of actually committed but not accounted crimes. The latest are called "latent crime" in criminology. This phenomenon, so to speak, can be considered as man-made. First of all criminals and then victims, witnesses, etc. "take part" in its creation. To this are added "the features of the national criminal-law assessment of the consequences of crime and their subsequent registration, flaws in criminal legislation, conscious distortions of crime indicators, in particular, distortion of data on the perpetrators of crime, deliberate falsification of crime indicators by law enforcement officials, groundless expansion of forms private prosecution (Article 477 of the CPC of Ukraine), masking the killings under the disappearance of people, ignoring socially dangerous acts (actual crimes) of children and others. Consequently, there is not just a latent crime, but the phenomenon of "shadow" crime created by the "efforts" of many factors, without which it is impossible to assess the operational situation fully, which is formed, as well as to make adequate decisions to neutralize it.

Key words: *criminal and legal reality, "shadow" crime, latent crime, factors of creation of "shadow" crime.*

УДК 343.7

Корнякова Т. В.,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного і кримінального права Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, м. Дніпро

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИННОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

Екстремальні ситуації в умовах сьогодення набувають статусу нормального явища. Головним фактором, який є їх супутником, вважається злочинність. Злочинність в екстремальних умовах – це сукупність злочинів, які вчиняються в екстремальних ситуаціях та викликані соціальними факторами або техногенними катастрофами.

Актуальність кримінологічних досліджень екстремальних ситуацій обумовлена наслідками злочинної діяльності, детермінацією нових видів злочинів, потребою сучасних специфічних заходів реагування.

Підвищена суспільна небезпека, пов'язана з посяганням на життя, здоров'я честь і гідність громадян, власність, інші охоронювані законом суспільні відносини, обумовлена використанням винними умов суспільного лиха як фактора, що сприяє вчиненню злочину; скоєнням злочину стосовно осіб, які перебувають у безпорадному стані або під впливом дій природних сил чи злочинних дій фізичних осіб; перевагою негативних мотивів поведінки винних; розширенням кола суспільних відносин, які підпадають під вплив протиправних посягань та ін.

В екстремальних умовах, викликаних соціальними причинами, перш за все в умовах широкомасштабних протестних акцій, злочинність відрізняється надзвичайною жорстокістю та агресією. При цьому страждають громадяни мени захищені: діти, особи похилого віку, інваліди, жінки. Жорстокість та насильство виявляють люди, які у звичайних умовах цього ніколи б не робили.

Ключові слова: екстремальні ситуації, протестні акції, специфіка детермінації, особливості запобігання.

Постановка проблеми. Екстремальні умови стали сьогодні нормальним явищем. Головним фактором та супутником цих умов є злочинність.

Злочинність в екстремальних умовах – це сукупність злочинів, які вчинюються в екстремальних ситуаціях та викликані соціальними факторами або техногенними катастрофами.

Мета статті – проаналізувати причини екстремальних ситуацій та надати характеристику злочинності в екстремальних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. Екстремальні ситуації – це стан середовища, обумовлений соціальним, техногенним або природним характером, який зрушив нормальні умови життя людей, викликав суспільну небезпеку в одному або декількох регіонах та супроводжується непередбачуваними чи тяжкими наслідками.

Актуальність кримінологічних досліджень екстремальних ситуацій. Вони бувають наслідком злочинної діяльності; детермінують нові види злочинів; вимагають сучасних специфічних заходів реагування.

Причини виникнення екстремальних ситуацій:

1) Явища, пов'язані зі стихією природи (землетруси, повені, лісові пожежі та ін.). За цих явищ іноді вводиться надзвичайний стан. Ці явища, як правило, охоплюють регіон, завдають значних збитків.

2) Явища біологічного характеру – масові захворювання людей, тварин, епідемії. За цих явищ іноді обмежується рух людей, вводяться карантини.

3) Явища, обумовлені причинами технічного характеру, які виникли внаслідок порушень правил технічної безпеки – аварії на шахтах, транспорті, небезпечних екологічних виробництвах та ін. Ліквідація таких наслідків вимагає рятувальних робіт, залучення різних фахівців, значних коштів.

4) Явища соціального характеру, пов'язані з поведінкою людини (як окремих громадян, так і групи осіб).

Загальними умовами тут є протиправна поведінка, порушення суспільної безпеки, які викликають порушення прав громадян та безпеку для їхнього життя. Сюди належать масові безчинства, діяльність незаконних озброєних формувань, захоплення заручників, групові зіткнення та ін. Ліквідація таких явищ потребує значного втручання правоохоронних органів, вжиття адекватних та швидких заходів реагування.

За *масштабами* екстремальні події поділяються на локальні, регіональні, глобальні. Критерієм такого розподілу є рівень ураженості місцевості негативними наслідками.

Соціально-правовий аспект наслідків таких злочинів полягає у тому, що органи законодавчої та виконавчої влади, у тому числі правоохоронні органи повинні здійснювати правовий вплив на дію та її наслідки, більш ефективно здійснювати запобіжні заходи.

Підвищена суспільна безпека, пов'язана з посяганням на життя, здоров'я честь і гідність громадян, власність, інші охоронювані законом суспільні відносини, обумовлена:

- використанням винними умов суспільного лиха як фактора, що сприяє вчиненню злочину;
- скоєнням злочину стосовно осіб, які перебувають у безпорадному стані або які загинули в результаті дій природних сил чи злочинних дій фізичних осіб;
- перевагою негативних мотивів поведінки винних;
- розширенням кола суспільних відносин, які підпадають під вплив протиправних посягань та ін.

Політична нестабільність та конфліктні ситуації створюють поблажливі умови для безвідповідального скоєння злочинів у сфері економіки. Це, у свою чергу, поглиблює негативний настрій у суспільстві.

В екстремальних умовах, викликаних соціальними причинами, перш за все в умовах широкомасштабних протестних акцій, злочинність відрізняється надзвичайною жорстокістю та агресією. При цьому страждають громадяни менш захищені: діти, особи похилого віку, інваліди, жінки. Жорстокість та насильство виявляють люди, які у звичайних умовах цього ніколи б не робили.

Кримінологічна характеристика особи злочинця.

Більшість – це особи чоловічої статі, віком до 30 років, третина з них раніше засуджені, мають специфічний характер (криміногенно мотивовані). Поряд з цим у таких заворушеннях соціального характеру вперше скоюють злочини особи через випадковий збіг обставин. Це так звані випадкові злочинці.

Особливості детермінації злочинності в екстремальних умовах: різке погіршення соціально-економічного стану у державі; незайнятість населення, особливо молоді; бюрократизм, зловживання владою; напруження міжнаціональних відносин; умисні протиправні діяння злочинних угруповань, які мають на меті дестабілізацію суспільного порядку; бездіяльність органів влади; ухвалення незаконних рішень відносно окремих категорій громадян.

Запобігання злочинності в екстремальних умовах: швидке та ефективне реагування, усунення наслідків розрухи та забезпечення нормальних умов життя; вжиття спеціальних заходів щодо посилення соціального контролю за охороною матеріальних цінностей; вжиття правових заходів, які відповідають особистим умовам або криміналізація діянь, які становлять суспільну небезпеку.

Саме закон є правовим підґрунтям в організації та проведенні необхідної профілактичної діяльності; пропаганда вирішення конкретних проблем законними методами; розповсюдження практики відкритих судових засідань та оголошення вироків у засобах масової інформації; ефективні дії правоохоронних органів, повідомлення через ЗМІ обставин подій, які відбулися, вимог законів, які регламентують поведінку громадян у таких випадках. Відсутність офіційної інформації призводить до виникнення психологічного стану, який характеризується суцільним страхом перед надуманими ситуаціями, панічними настроями.

Необхідно здійснювати окремі заходи профілактичного впливу на неповнолітніх, які входять у склад молодіжних формувань антисуспільної орієнтації. Зокрема, це виявлення та ізоляція дорослих людей, які схиляють підлітків до порушень суспільного порядку; індивідуальна робота з неповнолітніми, схильними до вчинення правопорушень; виявлення та оперативне відпрацювання криміногенних мікрорайонів та місць відпочинку молоді.

Висновки. Запобігання злочинам, які вчиняються в умовах екстремальності, викликає необхідність кримінологічного прогнозування. Саме так можливо визначити переваги у правозастосовній та законодавчій діяльності. Прогнозування допоможе науково обґрунтувати стратегію і тактику, заходи боротьби зі злочинами цього виду, повніше враховувати суспільну думку при організації всієї правоохоронної діяльності.

Корнякова Т. В.

КРИМИНОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕСТУПНОСТИ В ЭКСТРЕМАЛЬНЫХ СИТУАЦИЯХ

Экстремальные ситуации в современных условиях приобретают статус нормального явления. Главным фактором, который является их спутником, является преступность. Преступность в экстремальных условиях – это совокупность преступлений, совершаемых в экстремальных ситуациях, детерминруемых социальными факторами или техногенными катастрофами.

Актуальность криминологических исследований экстремальных ситуаций обусловлена последствиями преступной деятельности, возникновением новых видов преступлений, потребностью в современных специфических мерах предупреждения.

Повышенная общественная опасность, связанная с посягательством на жизнь, здоровье, честь и достоинство граждан, собственность, другие, охраняемые законом, общественные отношения, обусловлена использованием виновными условий общественной беды как фактора, который способствует совершению преступления; совершением преступления в отношении лиц, которые находятся в беспомощном состоянии; преимуществом негативных мотивов поведения виновных лиц; расширением круга общественных отношений, попадающих под влияние противоправных посягательств и др.

В экстремальных условиях, вызванных социальными причинами, в условиях широкомасштабных протестных акций преступность отличается чрезвычайной жестокостью и агрессией. При этом страдают дети, лица преклонного возраста, инвалиды, женщины. Жестокость и насилие проявляют лица, которые в обычных условиях этого никогда бы не делали.

Ключевые слова: экстремальные ситуации, протестные акции, специфика детерминации, особенности предупреждения.

Korniakova T. V.

CRIMINOLOGY DESCRIPTION OF CRIMINALITY IN EXTREME SITUATIONS

Extreme situations in modern terms acquire status of the normal phenomenon. By a main factor that is their companion it is criminality. Criminality in extreme terms is totality of the crimes accomplished in extreme situations determined by social factors or technogenic catastrophes.

Actuality of criminology researches of extreme situations is conditioned by the consequences of criminal activity, origin of new types of crimes, requirement in the modern specific measures of warning.

Enhanceable public danger related to trenching upon life, health honour and dignity of citizens, property, other public relations guarded by a law conditioned: by the use guilty terms of public trouble, as factor that abets; by the commission of crime in regard to persons that are in the helpless state; by advantage of negative reasons of behavior of guilty persons; by expansion of circle of public relations falling under influence of against rights encroachments and other.

In extreme terms caused by social reasons, in the conditions of wide scales protest actions, criminality differs in emergency cruelty and aggression. Thus children, persons, suffer declining years, invalids, women. Cruelty and violence show persons that never did in the ordinary terms of it.

Key words: *extreme situations, protest actions, specific of determination, warning feature.*

УДК 343

Тихий В. П.,

доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України,
віце-президент – керівник Київського регіонального
центру НАПрН України, м. Київ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

У статті наведено виролене автором поняття злочинів проти громадської безпеки. Визначені родовий і безпосередні об'єкти, предмет, об'єктивна і суб'єктивна сторона, суб'єкт та класифікація злочинів проти громадської безпеки. Проведено розмежування цих злочинів зі злочинами проти життя та здоров'я особи і злочинами проти власності. Узагальнені і розглянуті заохочувальні норми, які передбачають обов'язкове й безумовне звільнення особи від кримінальної відповідальності за деякі злочини проти громадської безпеки.

Ключові слова: *громадська безпека, сфери громадської безпеки, джерела загальнопідвищеної небезпеки, заохочувальні норми.*

Постановка проблеми. Злочини проти громадської безпеки – це передбачені розділом IX Особливої частини КК (ст.ст. 255-270-1 КК), загальнонебезпечні, винні (умисні або необережні) діяння (дії або бездіяльність), що порушують безпечні умови життєдіяльності, захищеність від фізичних та психологічних загроз і створюють загальну небезпеку загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або і заподіюють такі наслідки. Їх родовим об'єктом є громадська (загальна) безпека – безпечні умови життя, здоров'я та власності (майна), їх захищеність, за